

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Remiss ang Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare SOU 2025 nr 15

Sammanfattning av LOs synpunkter

- LO ser dagens höga arbetslöshet och arbetsgivarnas svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens som mycket allvarliga samhällsproblem. LO anser, vilket har bekräftats i studier av bland annat Finanspolitiska rådet, att det som behövs för att fler ska komma i arbete är arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesutbildning.
- LO anser att så få som möjligt ska befinna sig i en situation då de behöver ansöka om försörjningsstöd. Försörjningsstöd bör i huvudsak ges till personer som har socialpolitisk problematik.
- LO anser att syftet med den remitterade utredningen är viktigt, det vill säga att identifiera åtgärder som bidrar till att personer snabbare når arbetsmarknaden, att bryta långvarigt biståndsmottagande samt att underlätta integrationen.
- LO anser att ett konstruktivt sätt att stärka bidragsmottagande föräldrars möjlighet till självförsörjning vore att ge barn till dessa föräldrar lagstadgad rätt att gå i förskola och på fritidshem.
- LO tillstyrker utredningens förslag som handlar om bättre kontroll av att biståndsmottagaren står till arbetsmarknadens förfogande samt stärker möjligheterna för biståndsmottagare att delta i arbetslivsinriktad rehabilitering. Det är viktigt för socialpolitikens legitimitet att försörjningsstödet går till rätt personer. Det är också viktigt att bidragsmottagare får rätt stöd för att få möjlighet att leva ett självständigt liv med egen försörjning.
- LO avstyrker utredningens förslag som syftar till att sänka det ekonomiska biståndet för att teoretiskt öka de ekonomiska incitamenten att arbeta. Det är förslagen om ett bidragstak samt om begränsning av försörjningsstödet för större hushåll. Dessa åtgärder är inte effektiva. Dessutom har de flera negativa konsekvenser som ökade inkomstskillnader, ökad barnfattigdom, ökad segregation samt risk för ökad kriminalitet. Förslagen riskerar att bli kontraproduktiva.
- LO avstyrker förslaget om en tillfällig lag om jobbpremie.

LOs övergripande kommentarer

LOs vision är ett rättvist Sverige där arbetare kan leva ett gott liv. För att uppnå det är full sysselsättning centralt. Arbete åt alla är en frihetsreform. Den remitterade utredningens syfte är att identifiera åtgärder som bidrar till att personer snabbare når arbetsmarknaden, att bryta långvarigt biståndsmottagande samt att underlätta integrationen. LO anser att detta är mycket viktigt.

Dagens höga arbetslöshet och arbetsgivarnas svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens är allvarliga problem. Liksom Finanspolitiska rådet¹, anser LO att det som behövs för att fler ska komma i arbete är aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesutbildning. LO håller med Finanspolitiska rådet i rekommendationen till regeringen att ägna kraft åt problemen med matchning och bristande produktivitet, ”faktisk såväl som upplevd, bland arbetsmarknadens svaga grupper”, snarare än ekonomiska incitament till arbete. Biståndsmottagare som står långt från arbetsmarknaden behöver matchningsinsatser, yrkesutbildning och intensiva förmedlingskontakter samt bättre information om och tillgång till subventionerade anställningar.

Några av utredningens förslag påverkar enbart familjer med fler än tre barn. Antalet familjer med försörjningsstöd som har fyra barn eller fler är, enligt utredningen, 7 341 hushåll, vilket är knappt fem procent av hushållen med försörjningsstöd. LO anser att det finns bättre sätt att stärka dessa föräldrars möjlighet att få jobb eller delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder än att göra familjerna ännu fattigare. I första hand behöver dessa personer en aktiv arbetsmarknadspolitik. En annan möjlig åtgärd är att ge barn till föräldrar med försörjningsstöd lagstadgad rätt att gå i förskola och fritidshem. Det skulle vara bra för barnen. Det skulle även underlätta för föräldrarna att söka arbete och delta i aktiviteter så att de kommer närmare arbetsmarknaden. Försörjningsstödet skulle samtidigt kunna sänkas med ett belopp som motsvarar de måltider barnen får på förskola och fritidshem.

Försörjningsstödet är samhällets yttersta ekonomiska skyddsnät. Enligt Socialtjänstlagen har den som inte själv kan tillgodose sina behov, eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Socialtjänsten ska, på demokratins och solidaritetens grund, säkra drägliga levnadsförhållanden samt förebygga och lösa sociala problem.

¹ Finanspolitiska rådet (2024) *Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2024*

LO anser att så få som möjligt ska befinna sig i en situation då de behöver ansöka om försörjningsstöd. Försörjningsstöd bör i huvudsak ges till personer som har socialpolitisk problematik, som utsatthet för våld, hemlöshet, missbruk och psykisk ohälsa. Det måste finnas en stark koppling mellan försörjningsstödet och socialpolitiska insatser. Målsättningen är att personer med socialpolitisk problematik ska få stöd för att varaktigt leva ett självständigt liv med egen försörjning. Eftersom människors socialpolitiska problematik ser olika ut behöver det finnas ett utrymme för socialnämnden att anpassa stödet efter individen.

Förslag som LO tillstyrker

LO tillstyrker de förslag i utredningen som handlar om bättre kontroll av att biståndsmottagaren står till arbetsmarknadens förfogande samt stärker möjligheterna för biståndsmottagare att delta i arbetslivsinriktad rehabilitering och få ändamålsenligt stöd. Det är viktigt för socialpolitikens legitimitet att försörjningsstödet går till de personer som behöver det. Det är också viktigt att bidragsmottagare får rätt stöd för att få möjlighet att leva ett självständigt liv med egen försörjning.

- *Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden utökas för bättre kontroll av kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande*
LO anser att det är viktigt med en väl fungerande kontroll av att biståndsmottagare som är arbetslösa står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetsförmedlingen är bäst lämpad att kontrollera detta. Därför tillstyrker LO förslaget.
- *Ökad användning av kunskapsbaserade metoder inom ekonomiskt bistånd.*
LO anser att det behövs en ökad användning av kunskapsbaserade metoder inom ekonomiskt bistånd. LO tillstyrker förslaget om att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för arbetet med att stödja långvariga biståndsmottagare till självförsörjning. LO tillstyrker även förslaget om att tillsätta en utredning som tar fram förslag på hur statistik om kommunala arbetsmarknadsinsatser kan samlas in. Det är viktigt att den utredningen görs av utvärderingsmyndighet som har bred kompetens i arbetsmarknadsfrågor, till exempel IFAU. LO anser att arbetsmarknadspolitik är ett nationellt ansvar och att ambitionsnivån i den statliga arbetsmarknadspolitiken måste höjas.
- *Biståndssökande som är förhindrade att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, ska lämna ett läkarintyg till socialnämnden om hindret överstiger sju dagar.*
LO tillstyrker förslaget. En arbetstagare som blir sjuk ska lämna

läkarintyg efter sju dagar. Det är rimligt att liknande regler gäller biståndsmottagare.

- *Socialnämnden ska få begära att den som är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom ska delta i arbetslivsinriktad rehabilitering.*

LO tillstyrker förslaget. Att socialnämnden ges den här rätten stärker möjligheten för sjukskrivna att rehabilitera sig och komma i arbete.

- *Fortsatt delat ansvar men stärkt samverkan för att biståndsmottagare utan sjukpenninggrundande inkomst ska få ändamålsenligt stöd*

LO delar utredningens bedömning att det delade ansvaret för att biståndsmottagare utan sjukpenninggrundande inkomst ska få ändamålsenligt stöd bör kvarstå men att samverkan behöver stärkas. LO tillstyrker utredningens förslag att ett kunskapsstöd ska tas fram och att kommunen ska ges möjlighet att initiera samordnad individuell plan med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen om den enskildes ansökan om samordnad rehabilitering avslagits.

LO tillstyrker delvis och avstyrker delvis förslaget om en moderniserad riksnorm

- *En moderniserad riksnorm*

LO tillstyrker ändringar avseende riksnormens kostnadsposter, till exempel att kostnadsposten dagstidning och telefon ändras till internet och telefoni.

LO avstyrker utredningens förslag att riksnormen ska ligga på en lägre nivå än Konsumentverkets beräkningar av hushållskostnader. LO anser att riksnormen bör höjas och följa Konsumentverkets beräkningar av hushållskostnader. LO avstyrker även att riksnormens reala värde ska skyddas genom att referensvärdet skrivs fram med förändringen i konsumentprisindex exklusive boende. Enligt utredningen beräknas förslagen minska de offentliga kostnaderna för försörjningsstöd införandeåret och årligen därefter. Utredningen bedömer vidare att förslaget leder till att inkomstspridningen ökar något och att den ekonomiska jämställdheten minskar något. LO anser att en sådan utveckling vore skadlig.

Förslag som LO avstyrker

LO avstyrker ett antal förslag i utredningen. Dessa förslag är sådana som utredningen har fått i uppdrag i tilläggsdirektiv att ta fram, oavsett ställningstagande i sak. I stället för att ge utredningen i uppdrag att ta fram förslag som löser problem har regeringen krävt att just dessa förslag ska tas fram.

LO delar Finanspolitiska rådets analys att bristande ekonomiska incitament inte är huvudförklaringen till arbetslösheten utan att den främst beror på ett utbildningsrelaterat matchningsproblem. För att personer som befinner sig långt från arbetsmarknaden ska få jobb behövs det arbetsmarknadspolitiska insatser. Att öka de ekonomiska incitamenten ytterligare är inte en effektiv åtgärd. De åtgärder som syftar till att göra biståndsmottagare fattigare har flera negativa konsekvenser som ökade inkomstskillnader, ökad barnfattigdom, ökad segregation samt risk för ökad kriminalitet. Den sortens åtgärder riskerar att bli kontraproduktiva.

- *Tillfällig lag om jobbpremie*

LO avstyrker förslaget om en tillfällig lag om jobbpremie. Att införa att det ska utgå en jobbpremie till en individ som går från försörjningsstöd till arbete vore att införa en orättfärdig ordning på den svenska arbetsmarknaden. Om en person som har haft försörjningsstöd i sex månader börjar arbeta på en arbetsplats och utför samma arbetsuppgifter som sina arbetskamrater till en sannolikt relativt låg lön så får den tidigare bidragsmottagaren en premie utöver den lön som arbetskamraterna får. Den som har ett lågavlönat jobb förväntas, precis som alla andra, betala skatt, som bland annat kan gå till försörjningsstöd för att försörja dem som inte kan försörja sig på annat sätt. Det är rimligt. Men om utredningens förslag genomförs förväntas den personen dessutom betala skatt för att en annan person ska få extra betalt för att utföra samma jobb. Det är orimligt och går inte ur ett rättviseperspektiv att försvara. Se även LOs yttrande över Remiss angående *Jobbpremie – ett incitament för att öka drivkrafterna till självförsörjning*.

- *Bidragstak*

LO avstyrker utredningens förslag om bidragstak. Utredningen konstaterar att förslagen har liten, om någon, effekt på att öka bidragstagares möjlighet till jobb. Utredningen konstaterar vidare att det finns flera negativa konsekvenser av förslaget, som risk för ökad brottslighet, försämrad integration och ökad segregation. För barn i familjer som påverkas av bidragstaket kan konsekvenserna bli allvarliga, både på kort och lång sikt. LO anser att regeringen måste beakta utredningens slutsatser och inte införa ett bidragstak. Som beskrivs i övergripande synpunkter, menar LO att ett konstruktivt sätt att stärka de bidragsmottagande föräldrarnas möjlighet till självförsörjning vore att ge barn till föräldrar med försörjningsstöd lagstadgad rätt att gå i förskola och på fritidshem. Försörjningsstödet skulle samtidigt kunna sänkas med ett belopp som motsvarar de måltider barnen får på förskola och fritidshem.

- *Begränsning av försörjningsstödet för större hushåll*

LO avstyrker förslaget att begränsa försörjningsstöd för större

hushåll. Utredningen bedömer att förslaget teoretiskt kan öka de ekonomiska drivkrafterna till att arbeta men att den effekten är mycket begränsad. Förslaget skulle leda till ökad barnfattigdom då biståndsmottagande familjer med fler än tre barn får sänkt försörjningsstöd. Enligt utredningens beräkningar innebär begränsningsregeln upp till 13 procents minskning av försörjningsstödet för typhushåll med upp till sju barn. Minskningen blir ännu större i hushåll med fler än sju barn. Utredningen konstaterar att detta är hushåll med mycket små marginaler. Som anförts ovan anser LO att ett konstruktivt sätt att stärka de bidragsmottagande föräldrarnas möjlighet till självförsörjning vore att ge barn till föräldrar med försörjningsstöd lagstadgad rätt att gå i förskola och på fritidshem. Försörjningsstödet skulle samtidigt kunna sänkas med ett belopp som motsvarar de måltider barnen får på förskola och fritidshem.

- *Ett förtydligande av att försörjningsstöd inte ska lämnas med högre belopp än vad som anges av riksnormen*
LO anser att det inte är motiverat att höja kravet från *särskilda* till *synnerliga* skäl för socialnämndens rätt att, i ett enskilt fall, lämna försörjningsstöd med ett högre belopp än vad som anges i riksnormen. Det finns särskilda skäl för högre belopp som är nödvändiga för att biståndstagaren ska kunna söka och ta ett jobb.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Ulrika Lorentzi
Handläggare